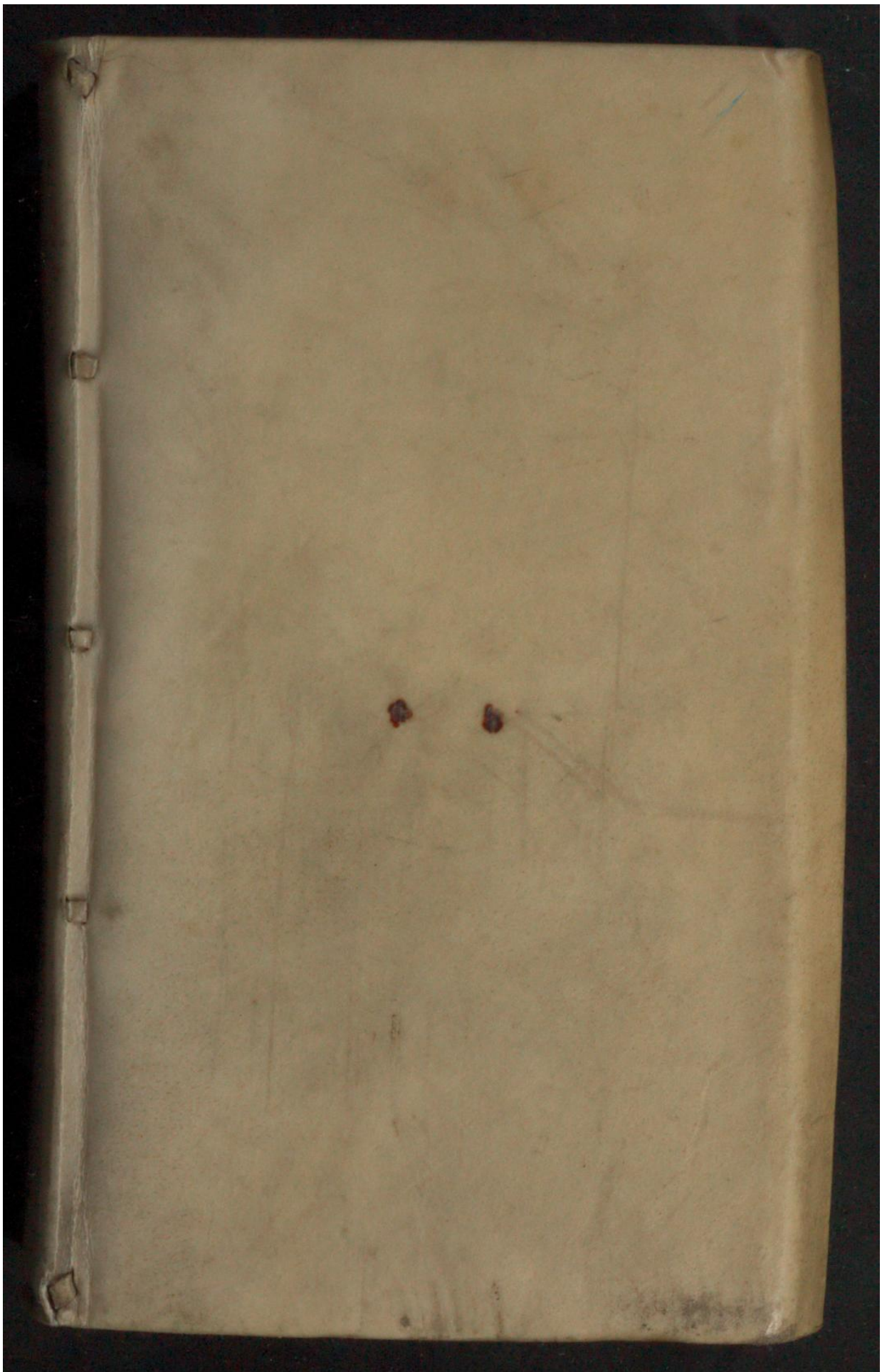

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [1]

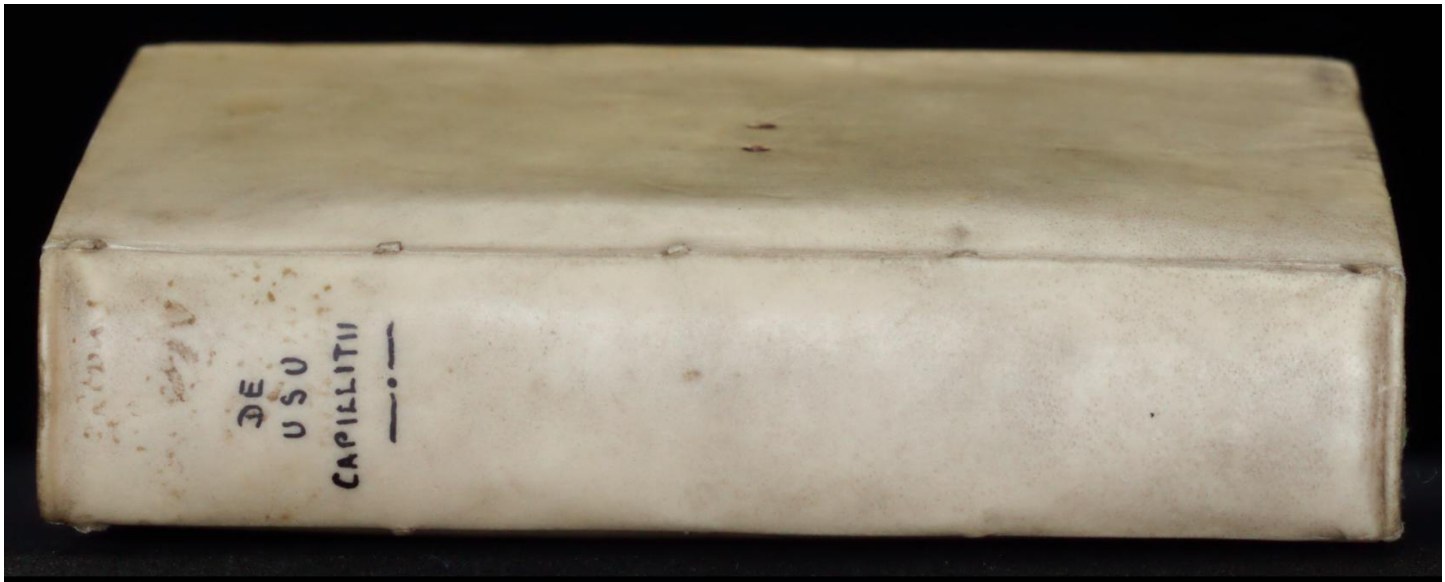

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [1]

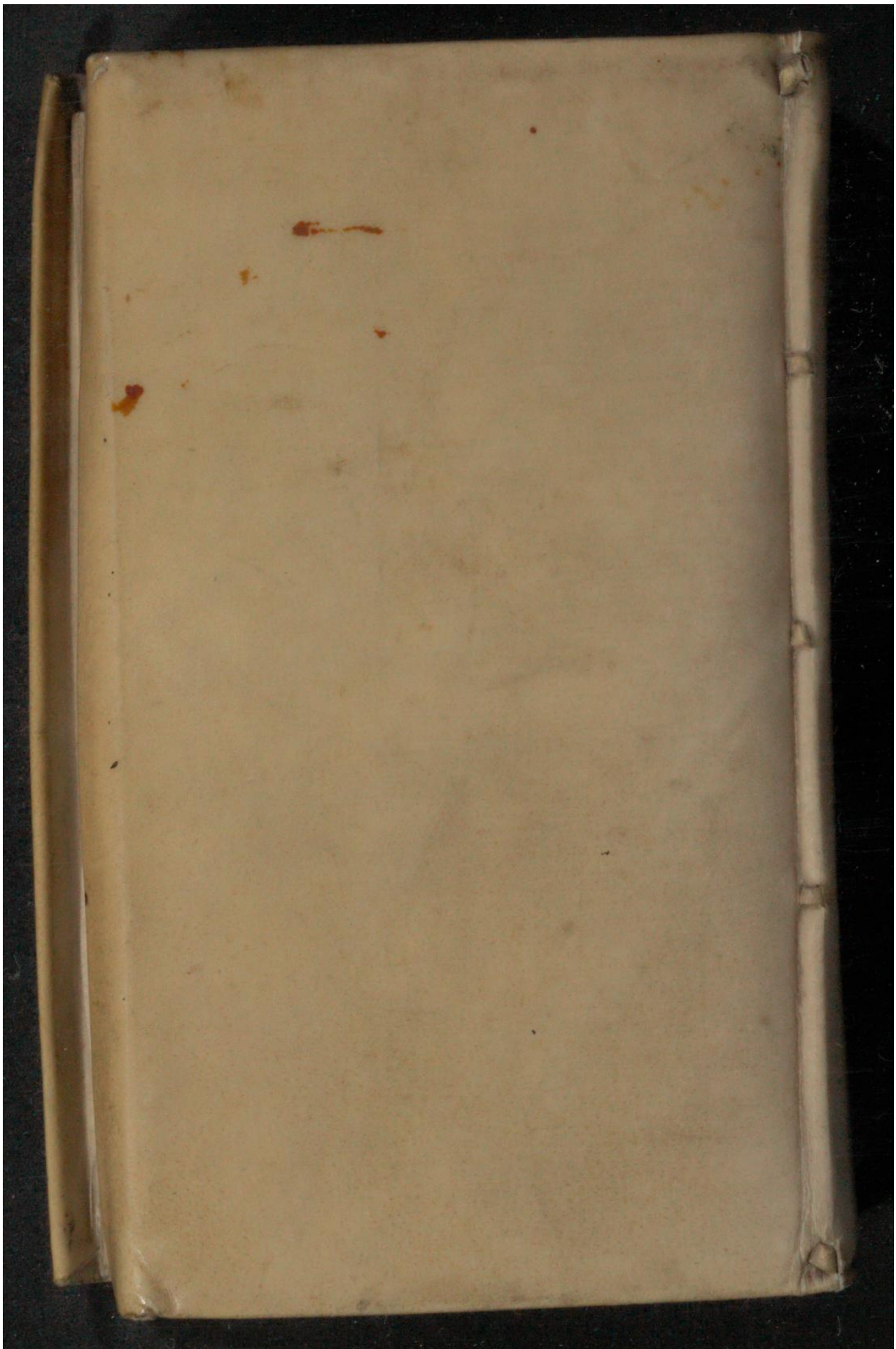

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [1]

2)

IACOBI REVII

S. S. Theol. Doct.

APPENDIX

AD

Tractatum de usu capillitij,

QVA

Ad postremam Viri docti Disputationem respondetur.

LVGD. BATAVORVM,

Ex officina ADRIANI WYNGAERDEN.

CIↃ IↃ C XLVII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

JACOBI REVII
S. S. Theol. Doct.

Appendix ad tractatum de usu capillitij,

QVA

Ad postremam Viri docti Disputationem respondetur.

TRactatu meo superiori semel & iterum monui, virum doctum quîcum mihi res erat, de virili tantum, non autem de muliebri Comâ agere, unde conjiciebam eum hac in parte mecum, & contra Poimenandrum sentire. Ea spe me aliqua ex parte falsum esse, vidi, postquam vir doctus omnes suas de hoc argumento Disputationes conjunctim edidit, quarum ultima Disputationem meam sextam attingit. Illam dum percurro, animadverti eum pleraque magni momenti in ea præterire, nam thesis meas V. VI. XII. XIII. XIV. quibus opiniones Poimenandrianas vehementer premi attentus lector judicare poterit, quasi nunquam na-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

tæ eſſent, inſalutatas dimittit. in reliquis ita ſe exercet, ut neceſſitatem mihi impoſitam viderim, etiam hac in parte mea vindicandi, idque ne veritati triumphum ante plenam & juſtam victoriam decreviſſe merito coargui poſſem. veniamus ad lineas. Et ſit hoc (loco Epilogi quem opuſculo noſtro ſubjecimus) Defenſionis noſtræ

CAPVT VIII.

De raſura capitis muliebris. Status quæſtionis quomodo à viro docto, quomodo à Poimenandro formatus. An neceſſitas corporalis frangat legem naturæ. Locus de miſericordia & ſacrificio id non probat. Raſura mulieris non repugnat juri naturæ aut gentium. quia in aliquo caſu à Deo præcepta. in alio, ab adverſariis permiſſa. De violatione legis naturæ. de relaxatione ejus quoad vim obligandi. An debeat aliquid fieri contra eam. An Borſtius naturam pro inclinatione poſuerit. De invincibili ignorantia. An propter eam peccatum deſinat eſſe peccatum formaliter. An amputatio extremitatum capillarium ſit raſura. An tam rigide prohibita, ut inter magis & minus non diſtinguatur. De novitate, peregrinitate, ſingularitate. Locus

Zepha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

Zephaniæ cum aliis quibusdam, expensus.

THesi 3. opinionem Poimenandri retuleram super *rasurâ comæ muliebris*, quam *contra naturam & jus gentium* esse pronunciat, indeque infert, *non licere à coma dependula nonnihil aliquando demere.* Utrumque, nempe & pronunciatum illud de rasurâ, & consequentiam inde derivatam impugnavi Thes. 7. quam sibi refellendam, Poimenandrum autem defendendum sumit vir doctus Quæst. text. 3. thes. 4. ubi primo quomodo statum quæstionis formet, deinde quomodo de re ipsa ratiocinetur indagabimus. Quæstionem hanc posuerat Thes. 1. *Vtrum mulieribus permissum sit, citra necessitatem capillos suos radere vel tondere?* pro cujus negativa cum multis disseruisset, eam applicans nostræ controversiæ ait thes. 4. *Ex dictis colligere in promtu est, non male dictum fuisse à Poimenandro, rasuram comæ muliebris (videlicet ubi nulla est necessitas quæ eam postulet) legi naturæ repugnare.* Equidem totum Poimenandri tractatum à capite ad calcem denuo evolvi, ut viderem an uspiam statum quæstionis ita formet, & reperi ubique eum absolute *tonsuram* &c. mulieribus, ut legi naturæ repugnantem prohibere, nulla *necessitatis* (quam tam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

ſollicite perpetuo inculcat vir doctus) mentione adjecta. unum locum excipio, ubi per occaſionem objectionis, quam ſe declinare non poſſe videbat, ejus meminit. qui locus omnino conſiderationem meretur. tam enim agit timide, tamque alienâ ratione reſponſum ſuum fulcit, ut ea omnes ſuas rationes manifeſto perturbet. accedamus ad rem ipſam. pagina 59. cum Druſilla amputationem nonnullam muliebris comæ eo excuſaſſet, *quod non ſtrictim tonderent aut raderent mulieres, excepto, ſi catarrhis obnoxiæ eſſent, tum enim nonnunquam medicos præſcribere ut capita quantum poſſent perpeti radicitus attonderentur, relicto nonnullo crine, decori cauſa, ſupra frontem*, ac interrogaſſet, *an & hoc contra ſcripturam eſſe cenſeret?* reſpondit p. 68. *Statuere ſe cum Apoſtolo, omnem tonſuram non neceſſariam capitis muliebris eſſe vetitam.* 1. Cor. 11. 7. *Atqui*, inquit, *mulieres quæ comam gerunt pendulam, ſeſe attondent citra neceſſitatem. ergo tonſura illa vetita eſt.* & pag. ſeq. *Quia capillus prolixior poros occludit, & vim frictionum ad diſcutiendos catarrhos non parum impedit, hinc eſt quod Medici interdum mulieribus præſcribant uti capillos ſuos amputent*, QVOD TAMEN NATVRÆ ET HONESTATI PARVM CONSENTIRE *videtur. ſed* NECESSITAS FRANGIT LEGEM. & mox: *in hiſce*

hiſce ergo caſibus valet illa regula: MISERICORDIAM volo, & non SACRIFICIVM. Matth. 15. 7. Hic primo obſervamus, tonſuram citra neceſſitatem à Poimenandro vetari ex loco Apoſtolico 1 Corinth. 11. 7. qui tamen de neceſſitate οὐδὲν γρὺ ibi habet. 2. Fateri eum, non videri conſentire naturæ & honeſtati, tonſuram mulierum, etiam morbi cauſa admiſſam. 3. cum LEGEM etiam in caſu illo agnoſcere, quam tamen neceſſitas frangat. cumque loquatur de lege naturæ, & de neceſſitate corporali, hunc ſenſum illius dicti emergere: *Neceſſitas CORPORALIS frangit legem NATVRAE.* 3. cum adhibere ad id probandum textum de *miſericordia & ſacrificio*, qui cum hoc negocio nihil commune habet. cum SACRIFICIUM, quod miſericordiæ cedere Chriſtus indicat, ſit legis CEREMONIALIS & poſitivæ, non autem legis NATURÆ & moralis. nullo autem modo ſequitur: ceremoniæ cedunt miſericordiæ ſive charitati in proximum, ergo & lex naturæ ei cedit. id enim ſi verum eſſet, liceret jus naturæ violare, modo per id proximo ſubveniremus. liberum ergo eſſet *male facere, ut eveniret bonum*. contra Apoſtolum Rom. 3. 8. Hanc tam manifeſtam hillucinationem detegi maximum operæ pretium eſt, non ſolum Poimenandri, ſed & viri docti cauſa, qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

eodem probandi modo utitur, tum alibi, tum. Quæst. text. 1. th. 6. quatern.R. Nec quicquam ei prodest locus Pet. Martyris ex quo id hausisse videri vult, quemque attulit pag. præced. sed funditus ejus opinionem evertit. ascribam Martyris verba: *Neque debent rei haberi hujus præcepti homines in regionibus aquilonaribus, si perpetuo in sacris non sunt apertis capitibus. Nam compelluntur nimio frigere caput contegere. Satisfaciunt autem Apostolicæ traditioni, quando ab initio sacræ functionis, & subinde in medio vel ad finem caput aperiunt. Quia non requiritur, ut propter illam CEREMONIAM valetudo insigniter ladatur. Misericordiam volo, non sacrificium.* Videt opinor vir doctus solidissimum illum theologum quod de *sacrificio* dicit Christus, de *ceremoniis* dictum accipere. quod ad Jus NATVRÆ Poimenandrianum non nisi vi violenta & cum totius theologiæ perturbatione detorqueri potest. hæc de statu quæstionis. pergamus:

Rasuram comæ muliebris legi naturæ & gentium repugnare negaveram, duabus adductis rationibus, quas ordine vir doctus impugnat. Prima ratio erat, *quia in aliquo casu non solum permissa, sed etiam præcepta est.* Deuter. 21. 12. Dicit vir doctus *Rationem hanc parvi pretii esse: nec amplius probare, quam quod præceptum de nutritio-*

ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

ne coma muliebris, ſit de eorum genere, quæ propter inadæquationem materiæ, & mutationem quæ in objecto contingere poteſt, exceptionem admittunt: Nam, inquit, *ſi licitum ſit ita ratiocinari, pari modo probabitur, non repugnare juri naturæ vulnerationem aut occiſionem hominis innocentis privata auctoritate factam, quia Deus aliquando vulnerationem & occiſionem talem præcepiſſe legitur. Aut non eſſe juris naturæ, ut frater abſtineat à nuptiis ſororis, quia tales nuptias à Deo conceſſas, & præceptas aliquando fuiſſe legimus.* Reſp. 1. Id quod ratione mea probari fatetur, mihi ſufficit adverſus Poimenandrum. Nam quæ contra naturam eſſe dicuntur in hoc negocio, ea iis accenſet, quæ Paulus in gentibus deteſtatur Roman. 1. 26. quæque *propter adæquationem materiæ &c. exceptionem non admittunt.* Nullo enim in caſu vel permiſſa unquam, vel præcepta leguntur. unde vi hujus exceptionis ita argumentari licet: Quæ ita ſunt contra naturam ut peccata Rom. 1. 26. reprehenſa, exceptionem non admittunt: At raſura mulierum exceptionem admittit: Ergo non eſt ita contra naturam ut illa peccata. Major extra controverſiam eſt. minor eſt viri docti. unde concluſum eſt adverſus Poimenandrum. Exempla viri docti ad rem non faciunt, cum exceptionem ambo admittant, nec proin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

de ad doctrinam Poimenandrianam accommodari possint.

Secunda mea ratio erat: *Quia ipsi adversarii rasuram comæ muliebris, in casu necessitatis corporalis, puta psoræ aut similis incommodi, concedunt. at nulla talis necessitas legi naturæ præjudicare potest. Quod si ob psoram legem naturæ violare licet in re minima, quid obstat, quo minus ob lepram, aut pestem, aut denique mortis metum, eam liceat violare in rebus maximis?* adjiciebam (quod vir doctus omisit) *Hic sane revocandum erat in memoriam dictum Christi Matt.* 5.19. Quisquis solverit unum ex mandatis hisce minimis &c. item, *omne peccatum etiam minimum, atque ita omnem transgressionem legis naturæ mereri mortem æternam.* Multa hic respondet vir doctus, quæ sigillatim excutiemus.

1. *Negatur*, inquit, *consequentia: quia leges naturæ aliæ sunt absolutæ, quia cadunt super materiam adæquatam: aliæ exceptionem admittunt* &c. Resp. Donabo viro docto hanc suam distinctionem, quia nihil mihi incommodat. nam jus naturæ quale Poim. ponit in negotio capillari est absolutum, cadit super materiam adæquatam & quæ exceprionem non admittit, cum tale esse statuatur, quale transgrediebantur illi de quibus agitur Rom. 1. 26. nihil ergo hac distinctione profectum est.

2. *Non.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

2. *Non valet*, inquit, *ratio conſequentiæ. Nam quamvis veriſſimum ſit, nullam neceſſitatem corporalem dari quæ ulli violandi legem naturæ copiam faciat, eſt tamen aliqua neceſſitas, qua poſita lex aliqua naturæ obligare deſinit: quia ea lege non comprehenditur.* id exemplis quibuſdam illuſtrat. Reſp. Poſſem dicere, juxta Poimenandrum, neceſſitate *frangi* legem, quod certe non eſt minus quam violari. ſed tranſeat hoc. neque enim in vocabulis vim facimus. ad rem: Nego ullam dari neceſſitatem qua poſita lex naturæ de qua Rom. 1. 26. obligare deſinat. at talem eſſe ſtatuit Poim. legem capillarem. nihil ergo etiam hac diſtinctione effectum eſt.

3. *Non valet*, inquit, *probatio rationis. Nam* 1. *aſſumit vir doctus dictum quod nunquam cogitatum fuit, videlicet eos quos ſibi delegit adverſarios, ſentire, licitum eſſe violare, ſeu tranſgredi legem naturæ ob pſoram. Sentio, & dico, legem naturæ mulierem pſora laborantem ad nutritionem comæ non obligare. Quia quando jubetur nutritio comarum muliebrium, excipitur caſus pſoræ, aliorumque ejuſmodi incommodorum: non ſecus ac quando præcipitur, ne reſiſtamus malo, moderamen inculpatæ tutelæ exceptum intelligitur.* Reſp. 1. Quod nunquam cogitatum eſſe dicit, id non modo cogitatum, ſed & ſcriptum eſſe à Poimenandro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

modo patuit. 2. non quid *sentias* aut *dicas* hic attendendum, sed quid conveniat ptincipiis Poimenandrianis. is autem tale hic jus naturæ ponit, quod semper obligat, nec exceptionem patitur. ut item ostensum. 3. cum à legis hujus obligatione psoram & similia incommoda excipi ais, quæro à quo excipiantur? an à Deo? si ita est, cedo tabulas illius exceptionis. an à te? at id nullam circa leges divinas auctoritatem habet. Lex de non resistendo malis solam vindictam privatam prohibet. nec inculpata tutela ab ea excipitur, cum species vindictæ non sit.

4. *Vana ergo*, inquit, *sunt quæ vir doctus de violatione legis in casu lepræ, pestis, & metus mortis in re gravissima assuit, nisi ostendat violationem legis committi ubi ea non obligat, aut omnium legum naturalium eandem esse rationem. Quod ipsum nunquam facturum esse certum est.* Resp. Quia vocem *violandi* vir doctus non admittit, quanquam ei æquivalentem videlicet *frangendi* in Poimen. ostendimus, tamen ut λογομαχίας ansa præscindatur, dico etiam substituta phrasi viri docti, æque validum esse argumentum: Si enim ob psoram lex naturæ *non obligat* in re minima, *non obligabit* ob lepram &c. in re maxima. cum par utrobique sit ratio, nec ullum discrimen vir doctus vel monstrarit, vel monstrare

ſtrare poſſit. Non ergo meum eſt, oſtendere violationem legis committi ubi ea non obligat, ſed viri docti eſt monſtrare, cur ea hic obliget non illic. Neque opus eſt ut doceam omnium legum naturalium eſſe eandem rationem, cum ſufficiat oſtendiſſe legem de coma ex iis eſſe quæ poſitis Poimenandri principiis nullam exceptionem admittunt.

Rogaram theſ. 9. ut juxta hæc conſideraretur aſſertio Borſtii, videlicet: *Mulieres quaſdam propter catarrhos contra naturam debuiſſe attonderi*. quod nullo tectorio incruſtari poſſe judicabam. Ad hoc Vir doctus antequam ad rem accedat, viciſſim me monet, ut ad quarundam aſſertionum mearum conſequentias & ipſe attendam. & repetit quæ dixerat de exceptionibus à jure naturæ, in præceptis de non occidendo, aut vulnerando. de tegenda nuditate, de non reſiſtendo. ad quæ ſuis locis reſponſum eſt. unum virum doctum rogatum volo, ut videlicet vel ſemel tandem jus naturæ accipiat ſenſu Poimenandri, & quæ pro illo diſputat, exemplis quibus ille utitur ex Rom. 1. 26. accommodet, ac videat an ea patiantur exceptionem. Scio virum doctum tale portentum non admiſſurum. attamen id neceſſario ei faciendum eſt, aut cauſa clientis ſui hac in parte deſerenda. Sed accedamus ad Borſtium.

cujus

cujus dictum vir doctus, *non tantum aliquo tectorio incrustari, & pratextu palliari, sed etiam cum ratione defendi posse ait.* id ita probat: *quia cum vox naturæ varie accipiatur, & aliquando naturalem inclinationem notet, dicam*, inquit, *recte dixisse Borstium, mulieres quasdam contra naturam, id est, contra naturalem inclinationem, debuisse attonderi propter catarrhos. Quoniam naturali inclinatione mulieres feruntur ad nutriendos capillos* &c. Resp. Quod in Poimenandro feci, idem feci in Borstio, id est integram ejus concionem denuo perlegi, ut viderem, an uspiam naturam pro inclinatione naturali accipiat, & nihil tale apud ipsum inveni. fateatur ergo vir doctus, curam hanc suam mere palliativam esse, neque Borstium eâ secundum principia Borstiana defendi. quod, ut opinor, animadvertens addit solutionem alteram, hisce verbis: *Deinde, etiamsi per naturam intelligere liberet legem naturæ (quod tamen non puto Borstium daturum) adhuc supereſſet aliquid ad defensionem Borstii. Possem enim dicere, tripliciter posse dici, aliquid esse contra legem naturæ; vel materialiter tantum, vel formaliter tantum, vel materialiter & formaliter. Sic materialiter peccat contra legem naturæ, qui laborans ignorantia invincibili, accedit ad aliam quam ad suam conjugem; formaliter, qui*

qui accedit ad ſuam, putans ſe accedere ad alienam uxorem; materialiter & formaliter, qui ad alterius conjugem accedit, quam talem eſſe novit: ſeque primo, non ſecundo & tertio modo illud contra naturam, accepiſſe. Reſp. Videat, & obſtupeſcat mecum lector, quanti res periculi ſit, quovis pretio amicorum culpas præſtare velle. nam ex hac viri docti diſtinctione, verbis Borſtianis accommodata, ſequitur, *DEBERE nos peccare materialiter contra legem naturæ. DEBERE nos peccare ex ignorantia. DEBERE virum ignorantia invincibili laborantem, accedere ad alienam conjugem.* Atque hic duo ſatis mirari non poſſum. 1. quod ea voluerit afferre quæ nihil ad rem facerent. 2. quæ nemo theologus, ſi attente legerit, approbare poſſet. Nam, ut de primo loquar, quæro ex viro docto, per quam rimam, in quæſtionem de tonſura muliebri, intruſerit *invincibilem ignorantiam*? Nam & apud Borſtium & apud ipſum, cauſas illius tonſuræ invenio *pſoram*, & *catarrhum*, at *invincibilem ignorantiam* nuſquam invenio, nec quid illi cum *pſora* & *catarrho* commune ſit, divinare poſſum. Ut de ſecundo, i. de re ipſa agam: pontificii dicunt, *Invincibilem ignorantiam, excuſare à peccato*. v. Gabr. Biel. ſerm. 1. in cœna Domini. id ſequuntur Remonſtrantes, Apol. p. 280. *In cæteris,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

ris, inquiunt, *peccatis sola ignorantia invincibilis excusat*. in hæresi autem etiam plusculum indulgent. & p. 289. versâ: *Verbum Dei*, inquiunt, *etiamsi vim obligandi ex se & per se habeat, actu tamen non obligat quenquam, nisi intellectum, & sic, prout* (nota) *adhibita omni possibili diligentia & prudentia intelligendum esse creditur*. hæc illi, quæ miror si cui orthodoxo arrideant. mihi certo persuaderi nullo modo possunt. itaque ad distinctionem viri docti dico. 1. peccatum quod ex *ignorantia* fit, non materialiter solum, sed & formaliter peccatum esse, quia formale peccati consistit in ἀνομίᾳ, sive nos eam sciamus, sive nesciamus. 2. nec quicquam obstare, quod ea ignorantia homini sit *invincibilis*, id enim procedit ex peccato, ac proinde jus Dei imminuere non potest. Vidit hoc quasi per nebulam Gerson, cum *ignorantiam invincibilem aliam incidere* ait *sine culpa, aliam ex culpa, ut quando homo præstitit causam suæ ignorantiæ. talem autem juxta quosdam excusare non à toto, sed bene à tanto*. (videlicet inquantum peccatum ex eâ ortū non est contra conscientiam, ideoque minus grave.) p. 2. de nat. & qualit. consci. 3. Si verum esset quod asserit vir doctus sequeretur peccatum originale in infantibus peccatum non esse, nisi materialiter. nam *invincibili* ejus ignorantia in illa

illa ætate laborant. 4. *Quicquid non est ex fide peccatum est.* Rom.14.23. & quidem formaliter. quod autem fit ex invincibili ignorantia, id ex fide esse non potest. est ergo formaliter peccatum. 5. *Errores*, inquit David, *quis intelligit? ab occultis meis absolve me.* Psal.19. 13. & in lege erant sacrificia pro *ignorantiis.* frustra, si qui ignorans peccat, quod DEBET facit. quærat, aliquis, ad quid ergo teneatur, qui quod malum est bonum esse putat? si enim omittit, conscientiam licet errantem lædit, si facit, quod malum est facit. dicam, eum teneri errorem deponere, & sic ab eo quod malum est abstinere. si regeris eum hoc non posse, jam id solutum habes §. 2. 6. *Servus qui non novit voluntatem Domini & fecit digna plagis, cædetur plagis paucis.* Luc. 12. 48. talis ergo non fecit quod DEBVIT. fecit enim *digna plagis.* sexcenta possent ejusmodi proferri. inutile ergo est tectorium quod errori Borstiano obduxit vir doctus, nec ut dicam quod sentio, ullum debilius adhibere potuisset.

Et hæc quidem quantum ad pronunciatum Poimenandri de rasura comæ muliebris, quam contra *naturam* & *jus gentium* esse sancivit. quod pronunciatum vir doctus (ut hoc obiter notem) quoad priorem tantum partem, quæ *naturam* spectat

conatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

conatus fuit defendere, alteram autem quæ *jus gentium* ſpectabat omiſit, atque ita ex ſemiſſe tantum clienti ſuo patrocinatus eſt. Nunc veniamus ad conſequentiam quam inde infert Poimenander, quæ hæc eſt: *non licere mulieri à coma dependula nonnihil aliquando demere.* Adverſus hanc conſequentiam 1. negavi amputationem extremitatum in parte aliqua comæ muliebris idem eſſe quod raſuram. 2. aut gentes in legibus condendis circa extremitates capillorum occupatas fuiſſe. itaque nihil concludere Poimenandrum pro lege naturæ aut gentium etiam hac in parte.

Hic duo video opponi à viro docto. 1. *amputationem alicujus particulæ capillorum muliebrium eſſe raſuram ſive tonſuram partialem, quæ æque ac totalis prohibita ſit. cum Apoſtolus, agens de raſura ſeu tonſura muliebri, inter magis & minus non diſtinguat.* v. ejus theſ. 1. 7. 8. Reſp. 1. amputationem extremitatis capillorum eſſe *raſuram partialem*, non dicendum viro docto erat, ſed demonſtrandum. quis enim unquam fando audivit vocem radendi in illo ſignificatu? qui ſi admittatur, jam omnes comati hodierni inter raſos aſſcribentur, nemo enim eorum eſt qui non ab extremitatibus capillorum aliquid demat. quis neſcit τὸ ξέω & ξύω lævigandi, & com-

complanandi significationem habere? quæ non datur in capite humano, nisi pilus tollatur usque ad vivam cutim. Narrat Sueton. Caligulâ, *regulos quosdam barbam posuisse, & uxorum capita rasisse, ad indicium maximi luctus.* putatne vir doctus hoc factum, amputando extremitates capillorum? 2. ad *tonsuram* quod attinet, quæ hic proprie ad rem facit, novi esse aliquam κυρὰν quæ non fiat ἐν χῷ, sed Apostolum ita rigide illam mulieribus vetuisse, ut inter magis & minus nullo modo distingui, & me minimam quidem capilli extremitatem demi pateretur, ne ipse quidem vir doctus sibi serio persuasit. *Quis* enim *credat* (verba ejus sunt Disp. text. 1. thes. 6.) *Apostolum in re tantilla discrimen dedecoris & decoris posuisse?* quod addit esse hunc morem *novitium, & aliunde invectum,* ac citat locum Zeph. 1. 8. de iis qui *veste peregrina utuntur,* sciat nec novitatem, nec vetustatem facere posse ut quid juris naturæ vel sit vel non sit. alioqui quod hodie novum est & peccatum contra naturam, post annum v. g. vetus erit, & juri naturæ consentaneum. quod quid est aliud quam ex jure naturæ cothurnum facere in quamvis partem versatilem? ita & habet de *peregrinitate.* quod enim nunc peregrinum est, post temporis aliquam moram evadit domesticum. & si nullo modo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

do peregrina veſte uti licet, quid ſibi vult, quod Poimen. noſtrates mulieres Anglico more caput velare jubet? ſane Angli nobis ſunt peregrini. in loco Zephaniæ explicando immane quantum varient Hebræi. afferam unam interpretationem ex iis quas notavit R. David Kimchi. וי"מ אנשים שמראים עצמם פרושים וחסידים ולבושים מלבוש נכרי כנגד כל חעם שלא כאשר העם כרי שיכירום במלבושיהם שהם פרושים וחרכיהם רעים id eſt: *Sunt autem qui interpretentur, eos homines qui ſe ipſos oſtentant phariſæos & Haſidæos* (ſeparatos & ſanctos) *ac induunt veſtem peregrinam reſpectu veſtitus totius populi, quia cum illo non convenit, idque ut per veſtitum internoſcantur, ſeparati eſſe, cum tamen viæ illorum pravæ ſint.* Hæc explicatio (quæ ſane contemnenda non eſt) ſtatuit, reprehendi apud Zephaniam ejuſmodi genus *ſingularitatis* in veſtitu, quod penitus abludit ab eo quod attulit vir doctus, imo ei penè διαῤῥήδην opponitur. verum age, notetur *ſtudium novitatis* & *peregrinitatis* tale quale ipſe intelligit, id tamen rem ipſam in ſe & citra illam circumſtantiam conſideratam non reddit illicitam. 1. Tim. 2. 9. (qui locus etiam citatur) non agit Apoſtolus de lege naturæ, ſed *honeſtatis, verecundiæ, modeſtiæ.* ut ipſe textus clamat,

nec

nec de *cincinnis* tantum, ſed & de *auro, margaritis, pretioſo veſtitu*, quæ naturali lege prohiberi, non dicet puto vir doctus. eadem ratio eſt loci 1. Pet. 3. 3. & Ieſ. 3. 25. nam ſi ibi *plexi capilli* juri naturæ repugnare ſtatuantur, idem de univerſo mundo muliebri, *ſpeculis, annulis, mitris*, &c. dicendum erit. ſumma eſt, ſuperbiam, luxum, laſciviam prohiberi. rem ipſam, ſi iſta abſint abſolute prohibitam non eſſe. ſed hæc à quæſtione de tonſura feminarum nonnihil abeunt, quæ tamen virum doctum ſecutus, paucis attingere neceſſe habui.

Alterum quod vir doctus reponit, reſpicit ad id quod dixeram de jure gentium, videlicet, credibile non eſſe, gentes in legibus condendis circa extremitates capillorum occupatas fuiſſe. *Ratio*, inquit, *hæc valida non eſt. Quia non repugnat juris gentium aliquid eſſe (præſertim ſi jus gentium notione ICtorum accipias) & legem de eo conditam non eſſe. Nam ratio quæ facit ut aliquid ſit juris gentium, non eſt latio legis, ſed dictamen rectæ rationis id imperantis*. quæ refutata ſunt Tractatus mei c. 3.

----- ἐχθρὸν δέ μοι ἐστὶν
ἄνπις ἀριζήλως ἐιρημένα μυθολογεύειν.

CAPVT

CAPVT IX.

De integumento capitis mulierum. An eas intectas esse repugnet legi naturæ. An Eva in statu integritatis velum in capite habuerit. An Deus ei legem dederit, & media ad eam implendam denegarit. De lege naturæ ex suppositione peccati. de necessitate, & casu extraordinario. De parte comæ muliebris soluta. an per eam lex naturæ violetur. Argumenta viri docti excutiuntur. locus Ies. 3. consideratur. De scandalo & similibus. quantopere ea varient etiam hac in parte. Olim nobilium feminarum fuisse capillos in verticem cogere, plebeiarum vero eum demittere, nunc contra. Ex circumstantiis jus perpetuum circa res ipsas inferendum non esse.

THesi mea XV. proposueram verba Poimenandri, quibus statuit *Mulieres semper tecto capite esse debere, etiam domi, quia intecto eas capite esse contra legem naturæ sit.* hoc examinaram thes. XI. rationibus aliquot in contrarium allatis, quas ordine resumemus. prima est: *Si mulierem intecto capite esse contra jus naturæ sit, sequitur vel Evam in statu integritatis*

ritatis velum in capite habuisse, vel jus na-
ræ violasse. Ad hanc vir doctus: thes. XI.
rima, inquit, *ratio non stringit.* 1. *Quia*
va in statu integritatis aut habuit quo
aput tegeret, aut non habuit: si habuit,
nde probabitur eam id non fecisse? Si non
abuit, neque ut tegeret ebligabatur, sicuti
ec is obligatur ad dandam eleemosynam,
ui nihil habet unde det, sufficit eo casu vo-
untas dandi: 2. *Cor.* 8. 12. Resp. Miror
irum doctum rem ita evidentem in am-
biguo ponere, an videlicet Eva in statu in-
tegritatis habuerit quo caput tegeret, & an
d fecerit. quæ enim verisimilitudo est,
eam toto corpore nudam, solum caput
obnupsisse? unde vero ei pannus vel lineus,
vel laneus, vel sericeus &c. unde colus &
fusus ad ducenda filamenta? unde radius
ad texendum, acus ad suendum &c. for-
tasse id velamentem dices è foliis compli-
catum fuisse. At qui Quæst. text. 1. part. 3.
thesi 4. inquirere detrectabas, *an gestatio*
florum (aut etiam frondium lauri, ex Ter-
tulliano, quem ibi citabas) *in capite, esset*
ordinabilis ex concessione divina in bonum.
eandem difficultatem hic inventurus es.
Denique ponamus eam eiusmodi integu-
menti copiam habuisse, non puto te dictu-
rum eam velato capite è costa Adami
prodiisse. itaque nudo vertice, & per con-
sequens in statu peccati à Deo conditam
esse

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

esse sequetur. quod vides quam absurdum sit. quod addit: *Si non habuit, neque ut tegeret obligabatur*. Respondeo: imo si non habuit, statuitur Deus ei legem dedisse, & media ad eam præstandam denegasse. quod iterum manifestam absurditatem habet. de eleemosyna actum est Tract. nostri p. 59. *Secundo*, inquit, *Quædam sunt legis naturæ aut absolute, aut ex suppositione peccati: quamvis ergo forte exemplo Evæ probari posset, velationem capitis muliebris quæ fit velamine ascititio, non esse absolute legis naturæ, quomodo probabitur, non esse eandem legis naturæ ex suppositione peccati?* Resp. Non inquiram in hanc distinctionem, quid enim opus est? verum id cuius probationem petit, inde probatur, quod subiectio feminæ erga virum omne peccatum antecesserit, quum Paulus eius rationem deducat ab ordine creationis. 1. Tim. 2. 13. Si ergo illius symbolum vim legis naturæ haberet, ea ab ipsa creatione arcessenda esset, at inde eam, ut vidimus, non habet, non ergo eam acquisivit peccato perpetrato.

Altera mea ratio erat: *Si id nec domi quidem facere licet* (nempe capillum solvere) *sequitur primo, mulieres nunquam calyptram debere mutare, nec comam pectere. 2. peccasse sanctas illas feminas, quæ Christi pedes capillis suis absterserunt. Luc. 7. 38. Ioh. 12. 3.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

so. 12. 3. *quæ tamen eo nomine à Christo ibidem laudata sunt*. Hic vir doctus 1. *necessitatem*, 2. *casum extraordinarium* in subsidium vocat. primam illustrat exemplo nudationis partium corporis occultarum, curationis causa. alteram mulierum quas Paulus vetat capillis passis incedere, & sic in ecclesia comparere &c. Resp. De *necessitate* jam ad nauseam responsum est. *casus* etiam extraordinarius nunquam faciet ut *peccata contra naturam* à Christo laudentur ac *boni operis* appellatione donentur. Exempla quæ affert non de jure naturæ, sed honestatis sunt. ideo nihil concludunt.

Prima mea Disputatione thesi 2. controversiam de coma muliebri ita proposueram: *An pars comæ muliebris juxta genas dependens, per se & natura sua sit illicita?* id assirmare Poimenandrum ostendo Disp. 6. thes. 2. qui hoc legi naturæ repugnare ait. Vir doctus (qui ad primam Disp. de hac re nihil tetigit) disput. ult. thes. 9. suum de ea judicium promit. verba ejus sunt: *Quantum ad alteram solutionem comarum muliebrium* (partialem videlicet) *nec eam extra casum necessitatis* (*si forte dari possit, quod nunc non inquiro*) *licitam esse existimo*. rationes ejus sunt: 1. *Quia legat quidem apud Apostolum, comam mulieri datam pro velamine, sed non ut eam genis involi-*

involitantem habeat. 2. quia est à patriis moribus aliena. 3. quia pugnat cum simplicitate Christiana. 4. quia actus otiosus est. 5. quia scandalum creat. 6. quia ejus eventus analogice ex Ies. 3. haberi potest. Resp. primæ rationis solutio petatur ex Disp. nostra 6. thes. 6. de secunda etiam superius actum. loca quæ pro tertia adducit, ibidem considerata. quarta sine probatione ponitur, nec se satis explicat. si accurate disputandum est, dicam ne *actum* quidem esse, sed cujusdam actus (videlicet omnimodæ capillorum substrictionis, qualis nusquã præcipitur) omissionem. quinta nihil ad quæstionem facit. nam casus scandali, etiam in rebus per se licitis reperitur. nec magis sexta, quia in loco Iesaiæ soluti capilli nulla mentio. neque quisquam vocem qua propheta utitur ita interpretatus est. & si maxime is intelligeretur, aut analogia quadam, ad res alias quas propheta commemorat, reduci deberet, non sequeretur tamẽ eum esse per se malam, aut contra legem naturæ, nisi universum ornatum mulierum, imo ipsam earum *pulcritudinem* cujus expressa mentio est eodem quod allegatur commate, naturæ juri adversam esse velimus. sed de hoc etiam antea. Ut jucunda aliqua observatione recreatum lectorem dimittamus, rogo is consideret, quantopere variet ratio scandali ac similium circum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

cumſtantiarum etiam circa morem femineum in ſubſtringendo vel dimittendo capillitio. Nam tempore magni Eraſmi feminæ nobiles, prorſus contrario quam nunc ſit more, comam totam in verticem colligabant, ut ita à plebeiis mulieribus quæ eam ex parte ſolutam gerebant, diſtinguerentur. ac offendebantur illæ, ſiqua inferioris quam ipſæ eſſent dignitatis id auderet imitari. in colloquio enim, cui titulum fecit, *Senatulus ſive γυναικοσυνέδριον*, ita poſt alia loquentem introducit conſilii præſidem Catarinam: *Nunc accipite quibus de rebus conſultandum ſit. Primam oportet eſſe curam dignitatis: ea potiſſimum ſita eſt in cultu, cujus rei tantus eſt neglectus, ut hodie vix agnoſcas diſcrimen inter nobilem & plebejam, inter nuptam & virginem aut viduam, inter matronam & meretricem. Adeo ſublatus eſt pudor, ut quidvis uſurpent quælibet. Videre eſt pluſquam plebejas ac loci plane ſordidi veſtiri holoſericis, undulatis, florulentis, virgatis, byſſinis, aureis, argenteis, pellibus Zebellinis, Madauricis, quum interim maritus domi conſuat calceos. Digitos habent ſmaragdis & adamantibus onuſtos. Nam uniones nunc vulgo faſtidiuntur, nequid querar de ſuccinis, & coralliis, & crepidis inauratis. Satis erat tenuibus in honorem ſexus, cingulis uti ſericis, ac fimbrias veſtium ſerico limbo decorare:*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

nunc geminum est malum, & res familiaris extenuatur, & ordo, qui dignitatis est custos, confunditur. Si pilentis & lecticis eboratis ac byſſo tectis vehuntur plebejæ, quid relictum est nobilibus ac potentibus? Et si vix equiti nupta caudam trahit ulnarum quindecim, quid faciet Ducis aut Comitis uxor? Atque hæc res hoc est intolorabilior, quod mira temeritate ſubinde mutamus cultum. Pridem à porrectis à vertice cornibus pendebant linteamina. Hoc ornatu feminæ principes diſcernebantur à plebeiis. Illæ, nequid conveniret, ſumſerunt pileas foris oſtentantia pelles albas nigris maculis variegatas: ſtatim vulgus, arripuit. Rurſus mutato cultu ſumſerunt flammea nigra (è) byſſo: id feminarum vulgus non ſolum auſum eſt imitari, verum etiam addiderunt fimbrias aureas, denique & gemmas. OLIM NOBILIVM ERAT, A FRONTE ATQVE TEMPORIBVS REVVLSIS PILIS, IN VERTICEM CAPILLOS COGERE: NON DIV LICVIT, MOX QVÆLIBET ÆMVLATÆ SVNT. *Tandem demiſerunt crines in frontem, protinus & hoc imitatæ ſunt plebejæ.* Videmus hic, tempus fuiſſe, cum plebeiis feminis vitio datum, & ſuperbiæ ac inſolentiæ deputatum eſt ſi crinem à fronte ac temporibus in verticem, nobilium inſtar, attollerent, prout nunc offendit, ſi eam æmulatione talium circa tempora ſolutam geſtent. Neque

que credas hic loqui Catarinam quampiam, ſed ipſum Eraſmum, qui admirabili illo Colloquiorum opere, ludentis ſpecie, in omnes hominum ordines cenſuram exercet. legatur epiſtola ei ſubnexa, ubi nominatim de hoc dialogo loquens, *In ſenatulo*, inquit, *traducturus eram vitia quadam mulierum, ſed civiliter, nequis expectet tale quippiam quale habet Iuvenalis &c.* Vnde apparet quam periculoſe ex circumſtantiis ſcandali, levitatis, æmulationis &c. jus naturæ perpetuum ac immutabile circa res ipſas inferatur.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
345 H 21 [2]